

ראיון עם יעקב מרום
30 במאי 1994, חיפה
פרוייקט תיעוד תולדות חיל הים
מראיינת דניאלה רן
 קלטת ב' צד א'

ת. אני רוצה הפעם לדבר על האירוע שהיה נקרא "רעידת אדמה בקפולוניה", שנקראו אליהם, איך אומרים, במצב בלתי מתוכנן בכלל.

אני כבר הזכרתי, בפרק הקודם, בסיפורים שלי הקודמים, שבין השנים 1951 ל-1956 חיל-הים, השייטת של חיל-הים התאמנה במטרה לבנות לעצמה תורת לוחמה שלה.

האוניות שהיו לנו: שתי קורבטות, שלש פריגטות - היו אוניות תותחים, ומטבע הדברים שהן היו אוניות תותחים, הלוחמה שלהן היתה צריכה להיות תותחנות ימית. אבל סה"כ המהירות של האוניות האלה היתה נמוכה, הפריגטות למשל, אלה היו אוניות שהיו מיועדות לליווי שיירות, שהמהירות שלהן נמוכה. למצרים כבר היו משחתות, במהירות הרבה יותר גדולה.

ש. על איזה מהירויות אתה מדבר?

ת. הפריגטות עשו מקסימום כ-18 קשר, כאשר משחתות כבר עשו 32 קשר. כפול. ותורת התמרון בלוחמה של תותחים בים היא תלויה הרבה במהירות ובידע מסויים של מנוורינג (manoeuvring) של תימרון.

כתוצאה מזה שהאוניות שלנו היו נחותות במהירות, חיל-הים בנה לו תורת לוחמה, דוקטרינה מסויימת, היא היתה משולבת עם סירות טורפידו, וגם עם אנשים מ"שייטת 13". על כלי השייט הותקנו כל מיני מתקנים כדי להוריד גם סירות-נפץ, מאויישות, של אנשי "שייטת 13" וכמו-כן אנחנו התאמנו הרבה מאד עם שייטת 5, עם השייטת של סירות הטורפידו.

ש. שייטת 5 זה?

ת. סירות, ספינות טורפידו.

ש. כמה בערך?

ת. כמה בערך? על פי רוב היינו יוצאים יחד עם חמש-שש ספינות כאלה. זאת אומרת, היה אימון משולב ביחד עם הספינות האלה למצבים שתוך לוחמה, שתוך מלחמת תותחנות, ספינות הטורפידו תהיינה להן הזדמנות להתקיף את ספינות האויב במהירויות הרבה יותר גדולות, והיה אימון משולב במשך כל השנים האלה, בין שייטת 5 - השייטת הגדולה, וגם אנשי "שייטת 13", שבמצבים מסויימים, אפשר היה גם אותם להוריד לים כדי לתקוף אוניות אויב.

אני חושב שב-1954, השייטת שכללה את שלש הפריגטות, שתי קורבטות, בתוספת של ספינות טורפידו, יצאה לאימון משולב לזמן די ארוך. זאת אומרת, היה צריך להיות אימון משולב עם ספינות הטורפידו בערך כשבועיים, ולאחר מכן הפריגטות היו צריכות לעשות את האימונים שלהן עצמן. ואנחנו היינו מתאמנים באיזורים, בסביבות דרום יוון. סביבות איי קטלוניה. לא קטלוניה, איי איברייה, דרום יוון. אלה חמש האצבעות של הפלופונס. גם בסביבות כרתה.

היציאה הזאת לאימונים לחודש ימים, אפילו התפרסמה בעיתון, שחיל-הים יוצא לאימון משולב גדול וצרפו לנו עיתונאים מכל מיני עיתונים לאוניות.

ש. אבל רק עיתונים ישראלים?

ת. עיתונאים ישראלים. אני הייתי אז על ה-ק-30, שהיתה אוניית הדגל, המפקד של ק-30 היה אדוארד שרון, ועל ק-30 היה מפקד השייטת, שהיה שלמה הראל. לאוניה שלנו צורף עיתונאי בשם סריה שפירא

ש. איזה עיתון? אתה זוכר?

ת. Jerusalem Post. בהיותי קצין מכונה אני היה לי הרבה זמן, לפעמים, זמן מיותר, אם במכונה הכל "דופק" בסדר ואין שעות של יחידות קרב ארוכות היה לי הרבה פנאי, לפעמים, ועל-פי רוב האוניה שלי היתה תמיד במצב שבים לא היו תקלות. בים יש זמן לכל מיני דברים. ולכן היה לי כל היום מגע עם העיתונאי, שריה שפירא.

הוא, שהיה על האוניה, התלונן כל הזמן, כי סה"כ הוא לא יודע במה ואיך לכסות את כל העסק הזה של התימרונים.

ש. [כלומר] איפה הסיפור.

ת. איפה הסיפור, אדם שלא בא מצד הים, שיודע מה מתרחש, מה התרגיל, מה קורה, זה דבר די משעמם. אוניות פונות ככה ואוניות פונות ככה, לירות [תרגיל ירי] היינו יורים לעיתים רחוקות, מכיון [שמלאי] התחמושת תמיד היה במצב מצומצם, והוא כל פעם היה בא אלי ואומר לי: מרום, מה אני כותב? תגיד לי, אני לא יודע מה לכסות, מה לספר פה. מסתובבים ככה, מסתובבים ככה. ספינות טורפידו עוברות ככה וככה. ממה אני פה עושה סיפור?

אמרתי לו יום אחד - הוא היה יושב בקבינה שלי הרבה ומכונת הכתיבה שלו היתה בקבינה שלי, והיינו יושבים ומדברים הרבה. יום אחד אמרתי לו, תראה, בים הכל יכול לקרות. אתה לא יודע, לא מוכן, ופתאום משהו יכול לקרות. יש סערות, יש תקלות, יש כל מיני דברים. אולי תעבור שייטת מצרית, נתקל, או סורית, או משהו, משהו תמיד יכול לקרות, שיהיה לך סבלנות. כך אמרתי לו, יש לי מכתב ממנו, אני אראה לך. תזכירי לי. יש גם מכתב אחרי כל האירוע, קיבלתי ממנו גם מכתב.

אמרתי לו: תחכה בסבלנות, כיוון שסה"כ, באמת, מאימונים כאלה לעשות סיפור, זה דבר די מסובך. חודש ימים כמעט להיות בים ולא לראות משהו שיש לו איזה השפעה, אני יודע מה, סיקור מעניין, קשה מאד לכתוב על זה משהו.

לאחר שבועיים של אימונים עם שייטת 5, בסביבות דרום-יוון, נגמר האימון עם ספינות הטורפידו, ובערך בשעה ארבע, אנחנו כולנו נעמדנו באיזה מקום בים, והיתה קבוצת פקודות על האוניה שלי, על ה-ק-30, אצל שלמה אראל מפקד השייטת, במגמה לסיים את סידרת האימונים עם ספינות הטורפידו. כל המפקדים של האוניות עלו אלינו, אנחנו עגנו לא רחוק אחד מהשני, ואני ישבתי עם העיתונאי שריה שפירא בקבינה, ובשעה הזאת בין ארבע לחמש, נכנס רופא האוניה, ד"ר אשכנזי [היום בן-אריה].

ש. מה שמו הפרטי?

ת. אשכנזי. אפשר יהיה למצוא אותו. ליאון. משהו כזה..

ד"ר אשכנזי, תמיד קראנו לו ד"ר אשכנזי. נכנס לפתע, הרופא ד"ר אשכנזי, שגם לו היה הרבה זמן, אם אין חולים מיוחדים או נפגעים, הוא בן-אדם שחופשי כל היום עם החובש שלו, ניכנס לפתע לקבינה שלי, ד"ר אשכנזי, ואמר לנו: אתם יודעים מה שמעתי מה-B.B.C? שאלנו אותו, מה הוא אומר: יש רעידת אדמה עצומה בכמה איים שביוון.

ש. איפה הייתם אז בדיוק כששמעתם?
 ת. בסביבות דרום יוון.
 ש. לא הרגשתם בים כלום?
 ת. אנחנו שם עוד לא הרגשנו. היינו די רחוק. אני אסביר לך תיכף, היתה הפלגה של כמעט יותר מלילה עד קפלוניה. די רחוק, זו היתה הפלגה, זה היה נגיד עשר שעות כפול חמש עשרה קשר. זה מאה חמישים מייל, מרחק גדול.

כשהוא בא לספר לנו את זה, אמרנו לו: מאיפה שמעת? הוא שמע מה-B.B.C, והוא שמע שממלטה, כבר יצאה שייטת בריטית לעזרה של האיים האלה, ואפילו נקט בשמות של אוניות שהודיעו. אנחנו היינו אז ביחד, שלושה קצינים, שני קצינים, אני וד"ר אשכנזי, והעיתונאי. אמרנו: אתם יודעים מה? בוא נעלה למפקד, לשלמה, שבאותו זמן היה כבר עוד בישיבה עם כל מפקדי האוניות, סיכום של סידרת האימונים עם הטורפידו "בורד", צריכות באותו ערב כבר לחזור בחזרה ולספר את הסיפור. ועלינו לחדר, כאשר כל מפקדי האוניות היו בחדר המפקד, וד"ר אשכנזי אמר, תשמע מה ששמעתי ברדיו, מה-B.B.C.

והעיתונאי היה כבר מאד מחומם, הנה, "נפל" לו משהו ביד. סוף כל סוף, מה שמרום אמר לו, "עלול לקרות משהו".

שלמה, כששמע את הדבר אמר: "אתם יודעים מה? אנחנו נחכה עד חמש ובחמש נפתח את ה-B.B.C. ונשמע".

בחמש פתחנו את ה-B.B.C. וסיפרו את כל הסיפור, בכמה איים: זנטה, קפלוניה, ועוד איזה כמה איים נפגעו מאד קשה ושייטת בריטית יצאה לעזרת האיים האלה, והם מבקשים עזרה מכל המקומות. מי שיכול לתת.

כאשר מפקד השייטת, שלמה, [שמע] דבר כזה, כבר ב-B.B.C. בעצמו, הוא החליט לשלוח את סירות הטורפידו בחזרה, נשארנו שלש פריגטות, שתי קורבטות והתחלנו להפליג לכיוון קפלוניה. לכיוון זנטה וקפלוניה, שני האיים האלה.

ש. סליחה רגע, סירות הטורפידו הן היו על איזה שהוא כלי שייט אחר?
 ת. לא. ספינות שטות בים. הן ספינות עצמאיות. כל היתרון שלהן שהן מגיעות למהירויות גדולות, רק 36 קשר. ובשבילן משם להגיע לבסיס חיפה היה ענין של יומיים וחצי, משהו כזה.

באותו ערב, בערך בשעה שש, עזבו אותנו אנשי שייטת 5, ספינות הטורפידו ואנחנו בינתיים התחלנו להפליג לכיוון של האירוע של רעידות האדמה. עדיין לא היה אישור ממפקד חיל הים להפסיק את האימון ולנסוע למטרה הזאת, אבל בינתיים אנחנו כבר התחלנו להתארגן באונייה להכין כל ציוד, שאפשר, שיכול לתת עזרה לניצולים: אלונקות, מזון, ציוד רפואי

ש. שמיכות?
 ת. שמיכות, כל מה שאפשר היה לרכז מבחינת ציוד של עזרה, ציוד רפואי, וגם מזון, התחלנו לארגן את זה באונייה.

הרופא קיבל את התפקיד הראשי בעסק הזה, ועל הכל סימנו את סמל מגן-דוד אדום: על המזון, על האלונקות, על כל מה שיכולנו לעשות, הרבה לא היה לנו, יש לנו מנות קרב, והיו קופסאות עם סוכריות וכל מיני דברים כאלה, אבל הכנו, שאפשר יהיה להוריד, והכל סומן עם מגן דוד.

ש. ציוד רפואי בטח

ת. ציוד רפואי כמה שאפשר, כן. לא הרבה. אבל, תוך מספר שעות אפשר היה לראות כבר על הסיפון איזה ערימה של ציוד שאפשר להוריד לחוף.

ש. אני מבינה שהיה ים שקט.

ת. ים שקט. ים שקט מאד. ודי"ר אשכנזי היה ממונה להכין את כל מה שאפשר, מבחינה רפואית וכל הדברים האלה.

במשך הלילה, קיבלנו אישור להפליג למקום האירוע של רעידת האדמה, ממפקדת חיל הים.

בש בבוקר בערך, הגענו קרוב לאי זנטה. האי זנטה הוא מן רכס ארוך, שבולט מהים. זה מן רכס גבוה, שבולט מהים, והיינו רחוקים כעשרה מייל בערך מהאי זנטה, וכבר ראינו בבוקר נצנוצים מההר, כי כניראה ביקשו עזרה, אבל כאשר התקרבו יותר לאי זנטה כבר היו שם שתי אוניות מלחמה בריטיות. ואז מפקד השייטת החליט, שכאשר פה יש שתי אוניה מלחמה בריטיות אנחנו נמשיך לאי קפלוניה. אבל כשהתקרבו כבר לאי זנטה שם הרגשנו את הרעידות של האדמה.

ש. הים עלה?

ת. לא עלה, אבל הרגשנו כמו פצצות עומק. כמו שזורקים פצצות עומק למישהו, כמו שזורקים פצצה לתוך הים, לים יש הדף מסויים. זעזוע, בו, בו, בו, בו. אז כבר הרגשנו ליד האי זנטה וגם כל העשב, הפלנקטון, הנמצא על קרקעית הים צף על פני המים.

ש. זה הפחיד?

ת. זה לא כל כך הפחיד, זה, הרגשנו כמו פצצות עומק, אנחנו היינו רגילים לזרוק פצצות עומק לאוניה, וזה לא היה משהו יותר גרוע. זה לא היה משהו יותר גרוע.

ש. הכרתם את התחושה

ת. כן, זו היתה תחושה כאילו זורקים פצצות עומק. אבל כאשר עברנו את הקצה הצפוני של האי זנטה, אנחנו נסענו צפונה, לקפלוניה וכולם, מי שהיה חופשי עמד על הסיפון, ראה מחזה שלא רואים כל יום בחיים שלו:

בקצה הצפוני של הסלע הזה, זה מן סלע ארוך בים, היתה כנסייה כמו סטלה-מאריס כזו, כאן, כשבדיוק עברנו מול הכנסייה הזו, כל ההר הזה התחלק לים.

ש. עם הכנסייה?

ת. עם הכנסייה, עם הכל. פשוט, ככה התחלק לים. זה היה שש וחצי בבוקר, שש, שש וחצי בבוקר, הכל התחלק לים. וראינו מההרים המון נצנוצים, כניראה של אנשים במראות, נתנו סימנים, אבל אנחנו עזבנו את זנטה, היו כבר שתי אוניות מלחמה בריטיות, כניראה קרוזרים דווקא, אוניות גדולות,

ובכן, אנחנו, שלש, כל ספינות הפריגטות ושתי קורבטות, המשכנו לאי לקפלוניה, זה היה במרחק של עוד כשעתיים-שלש הפלגה מזנטה. כאשר אנחנו התקרבו לקפלוניה, "חתכה" אותנו אונית מלחמה אנגלית, שנקראת בשפה שלהם "Heavy destroyer", בשם "דרינג", daring craft, היא היתה בעצמה "דרינג" ועל שמה

יש דרינג קרפטס, סידרת אוניות. היא "חתכה" אותנו, במהירות שהיא הרבה יותר גדולה מאיתנו, והיא כניראה הגיעה לפנינו בערך בשעה קודם [או] יותר מזה, לתוך המעגן של קפלוניה. יש בתוך האי הזה מן מפרצון, שהוא כעין מעגן בתוך האי. עד כמה שאני זוכר, כל ארבע האוניות האחרות - ק-28, ק-32, ושתי הפריגטות נשארו בחוץ ורק אנחנו, ק-30 נכנסנו אל תוך המעגן של קפלוניה, וכשניכנסנו פנימה, ה"דרינג", האוניה האנגלית כבר עגנה בפנים. אנחנו נכנסנו ועגנו לא רחוק מה"דרינג קלסס".

ברגע שגמרנו לעגון, הגיעה סירה מה"דרינג קלסס" לאוניה שלנו, ל-ק-30 עם בקשה, שמפקד השייטת, שלמה הראל יבוא אל ה"דרינג קלסס" אל האוניה, ושם היה קצין בדרגת קפטן, full קפטן, מפקד ה"דרינג קלסס", היה בדרגת אלוף משנה, דרגה של קפטן, ועד כמה שאני זוכר, שלמה נסע עם הסירה הזו, שבאה עם האוניה לאוניה האנגלית וכשהוא חזר, עד כמה שאני זוכר, סוכמו כמה דברים בין מפקד אוניה הבריטית לבין שלמה הראל.

ש. הוא היה בדרגה הרבה יותר גבוהה משלמה?

ת. שלמה? באותה דרגה. אלוף משנה, וגם הוא קפטן, זה אלוף משנה.

אבל, כניראה המפקד הבריטי קרא לשלמה להסביר לו מספר דברים. וכמה שאני זוכר אחר-כך, כאשר שלמה חזר, הוא סיפר לנו מה שסוכם ביניהם. ואני מדבר מהזכרון שלי.

אז קודם כל הוא אמר לשלמה: (א) אני פה הגעתי הראשון. דבר שני, לי יש הוראות דיפלומטיות מממשלת יוון, איך לנהוג פה בכל הפרשה. כך שהוא ביקש משלמה לקבל על עצמו את בעיות הצלת הניצולים, ואת כל שאר הבעיות שמתרחשות באי להשאיר למפקד הבריטי, מכיוון

ש. איזה בעיות למשל?

ת. תיכף אני אסביר, מכיוון שלו יש קשר ישיר עם ממשלת יוון ולנו לא היה. אנחנו נכנסנו באקראי לתוך העסק הזה. הבריטים קיבלו כניראה אישורים מממשלת יוון, הם הגיעו ראשונים, ולהם היה קשר מסויים.

הבעיות היו כאלה:

(א) יש הרבה נפגעים באי, ורוב התושבים שניצלו ברחו לשפת הים. התושבים שברחו לשפת הים דרשו אוקואציה, (פינוי) הם היו מבוהלים, שיפנו אותם, וממשלת יוון כניראה נתנה הוראה, לא לעשות אוקואציה של התושבים. ומה שסוכם,

ומה שאני זוכר, כי שלמה אז הסביר לנו לפני שהתחלנו לעשות פעולות הצלה וכל מיני, וירידה אל החוף, שהבריטים קיבלו על עצמם את פעולות השיטור בעיר, באי, ומניעת אוקואציה של התושבים, מכיוון שכבר הגיעו מספר ספינות יווניות לעשות מזה "ביזנס", לסלק אנשים.

ש. והבריטים היו אמורים למנוע מהספינות היווניות מלעשות זאת

ת. הם מנעו, כן. הם אסרו על הספינות היווניות לעשות אוקואציה וכל מגע עם התושבים. וזה לפי הוראות ממשלת יוון. אבל, בזמן שאנחנו עגנו, בתוך המפרצון הקטן הזה, רעידות האדמה נמשכו. את מבינה? ואז אנחנו הרגשנו את זה הרבה יותר חזק על העוגן, כי על השרשרת של העוגן כל הזמן היה זעזוע, כל כמה דקות. הרגשנו את זה על העוגן, כן? כל האוניה הזדעזעה.

זאת אומרת, אני מבין, שהתושבים ברחו בכלל מהבתים, מי שנותר, מי שניצל, כולם היו על החופים.

ובכן, המשימה שנשארה לחיל-הים היתה לרדת לחוף ולהתחיל לפנות פצועים. הם [הבריטים] קיבלו על עצמם את פעולות השיטור ואני חושב, שכולנו היינו שמחים, לטפל בבעיות הצלה ולא בשום בעיות אחרות, שהן בעיות דיפלומטיות-מקומיות. לאיים היו בעיות מקודם עם ממשלת יוון, עם המלך היווני, מזמן של הבגידה הקומוניסטית, כל מיני בעיות, אנחנו לא היינו צריכים להכנס לזה. וברוך השם, שלמה, כניראה, מפקד השיטת הבין את זה והשאיר למפקד הבריטי להיות "סניור" מה שנקרא, "סניור", מעלינו, ואנחנו עסקנו בפעולות הצלה.

ש. הם לא עסקו בפעולות הצלה בכלל?

ת. הם לא עסקו בכלל בפעולות הצלה. הם באו אונייה אחת - דרינג - בלבד.

ת. לאי הזה הגיעה אונייה אחת בלבד, ה"דרינג קלסס".

מיד כששלמה חזר מהפגישה עם המפקד הבריטי, הוא נתן פקודות לקצינים באונייה, הוא הסביר בדיוק מה אנחנו הולכים לעשות, מיד הורכבו קבוצות הצלה שירדו לחוף עם כל הציוד שלנו. היה מין שובר גלים קטן כזה, בתוך המפרצון, שעם הסירות התחלנו להוריד כל מה שיש לנו. הרופא ירד, והוא והצוות ירד וכל הקצינים. בהיותי קצין מכונה אני נשארתי על האונייה. התפקיד הראשי שלי היה ליצר מים. מכיוון שגם מתקני המים ניזוקו ולנו היה באונייה מתקן להטפלת מים, מים מזוקקים והדבר הכי חשוב היה שאנחנו יכולנו ליצר אז כשעשרה טון מים, שאפשר להוריד כל פעם במספר כמויות. עכשיו, אונייה אחת, קורבטה אחת, יצאה מחוף למים, החוצה, כדי, שיהיה לה קשר

ש. עם חיפה?

ת. עם חיפה, כן. קורבטה אחת, שלמה חילק את התפקידים.

ש. ובקורבטה שיצאה היה כל הצוות או שחלק נשאר לפעולות הצלה?

ת. לא, לא, בקורבטה שיצאה אל הים נשאר כל הצוות, היא היתה אונית קשר, בתוך האי קשה לקים [קשר], יש הפרעות קשר, ההרים סוגרים, ואז קורבטה אחת יצאה אל החוף לים, ושתי פריגטות אחרות, עבדו, שתי הפריגטות האחרות עבדו בקבלת הניצולים והמקום הכי קרוב שאפשר היה להוריד אותן זה היה העיר פטרס, Patras, שהיא בתוך יוון, צפונה מהאי קפלונה.

באותו יום, הורדנו את כל הציוד שהיה לנו לחוף. הרופא וקבוצות הצלה, אספו כבר באותו יום, אני לא זוכר, אם באותו יום כמה אנשים אספו, הספינות האלה, שתי הפריגטות עשו מספר סיבובים, לקפלונה עד פטרס, עם ניצולים

ש. מרחק כמה שעות הפלגה?

ת. בערך לילה הפלגה. די רחוק, כמה שעות הפלגה, לא זוכר בדיוק. אני חושב, ששה"כ הורידו לפטרס מתוך האי כשש מאות פצועים, וחלק גם קיבל גם טיפול בחוף.

ש. עזרה ראשונה?

ת. עזרה ראשונה, כל מיני דברים. אנחנו אפילו - לנו באונייה היו אפילו בקבוקי רום, שקיבלנו פעם משלוח מאיזה יהודי מאמריקה, אז אפילו חילקנו בקבוקי רום.

יש לי תמונות איך מלחים של האונייה סוחבים על הכתפים ניצולים ומביאים אותם למקום, שאפשר להביא, לג'טי Jetty הזה, משם בסירות לקחו אותם לשתי הפריגטות, והם אספו כמה שיותר, אני יודע, מאה איש, שמונים, מאה חמישים איש, נסעו לפטרס והורידו אותם שם בבית-חולים.

העסק הזה לקח יומיים. שום אונייה לא הגיעה, שום דבר מיוחד לא קרה. היתה כל הזמן רעידה, וכמה שהוציאו, וכל הזמן שהיו רעידות, התאספו אנשים, תושבים על שפת-הים, ושאינם הבריטים התעסקו.

ש. הלכו גם לחפש אם אנשים נקברו בהריסות או משהו?
 ת. לא. לא. היה מסוכן, מה שאני אומר, כל הזמן רעד, וכל מה שנשאר עוד פעם התמוטט והתפוצץ והתמוטט והתמוטט. כל פעם התפוצץ, וחבריה שלנו עמדו שם בסכנה לפעמים, להכנס לתוך סימטאות, ובאמת בסכנה.

עכשיו, זה נמשך כיומיים. אני לא הייתי בחוף, אבל הסתכלתי, כי המרחק הוא מאד קטן. לא מהגיטי הזה, שובר גלים הקטן, שהסירות שלנו הלכו, אפשר לראות, איזה מאה, שמונים מטר, זה מפרצון מאד קטן. ישבתי על האונייה והייתי אחראי לכך שיהיה מספיק מים בחוף. בלילה לא היו פעולות הצלה. כל הצוותים חזרו בחזרה לאוניות. היה נורא מסוכן בלילה, ולכן החלטנו, שאם חושך, כולם חוזרים לאונייה ובבוקר, לפנות בוקר, כולם יורדים לחוף.

ש. היה קיץ.
 ת. היה קיץ. אז ככה זה נמשך יומיים ואני יומיים לא ירדתי אל החוף. ישבתי על האונייה. ביום השלישי, באתי למפקד האוניה, ואמרתי למפקד השייטת, ואמרתי "כולם הולכים להצלה וכל מיני דברים, אני עוד לא הייתי אפילו בחוף. אני רוצה לרדת, לראות מה קורה". אחרי בקשה שלי ותחנונים, שלמה, מפקד השייטת הסכים, שאני ארד בשמונה בלילה, למשמרת עד שש בבוקר, שמונה בבוקר. בלילה היתה רק משמרת קשר על הגיטי הקטן הזה.

על הגיטי הקטן הזה היה ככה: כבר אז היו, שתי משמרות: משמרת אחת קרוב מאד למפרץ היתה משמרת של אנשי האונייה הבריטית, עם מכשיר קשר של האונייה וחמישים מטר מהם היתה משמרת שלנו שנייה, של יחידת קשר עם קצין מהאוניה שלנו. בלילה כולם היו עולים אבל אנחנו היינו משאירים שניים-שלושה איש במשמרת הזאת על הגיטי, אז היתה משמרת הבריטית, שניים-שלושה איש, ומשמרת שלנו שניים-שלושה איש.

החבריה חזרו עייפים כבר, במשך יומיים, ואני כל הזמן באונייה לא עושה כלום, אני באתי ואמרתי, אני מוכן לשבת משמרת בלילה הזה.

אני בכל אופן גם קצין מכונה ובזמן העגינה הדבר הכי חשוב, שכל המיתקנים באונייה יפעלו במצב הכי טוב.

מפקד השייטת החליט, שאני ארד, שאני אשב את הלילה השלישי משמונה עד שמונה בבוקר, במשמרת הזאת על הגיטי.

אני ירדתי בשמונה בלילה, עם אלחוטאי, עם מכשיר קשר, ולקחתי איתי רב-סמל מכונה שגם הוא היה כל הזמן במכונה. את רב-סמל אייזן. הגעתי לרציף, הדבר הראשון שראיתי היו סדקים באדמה בגודל של שלושים-ארבעים ס"מ, פשוט חתכים.

ש. הרציף אני מבינה נשאר שלם?

ת. נשאר שלם, במים. זה לא רציף, זה מן שובר-גלים, מן סלעים. גיטי שאוניה יכולה לגשת על ידו. אני הגעתי ככה, שמונה-שמונה וחצי, סירה, הכל היה קשר עם סירות. ונהיה חושך ובסה"כ מה שעשינו, היו שלושה ארגזים של תחמושת, אני על ארגז אחד, הסמל שני על ארגז שני, והשאר על ארגז שלישי, ישבנו, וכך ישבנו כל הלילה וכל הזמן היו רעידות. ולא הרחק, חמישים מטר מאיתנו, היתה יחידה של האונייה הבריטית.

עכשיו אני רוצה לספר פרולוג. את מבינה מה זה פרולוג?

כשהייתי בצי הבריטי, הגעתי לבנגזי, אני באתי מבנגזי לבסיס באלכסנדריה. הבסיס הזה היה גם בסיס של ספינות טורפידו H.M.S. NILE. שם הבריטים הכינו פלישה ונחיתה ליוון. הבסיס הזה הוא היה בעצם לצי הבריטי של אדמירל קניגהם. כאשר הגרמנים פלשו ליוון המלך היווני, ג'ורג', הצליח לברוח למצרים והרבה יחידות של הצי היווני הספיקו להמלט ולהגיע למצרים, וגם יחידות צבאיות. כאשר תיכננו את הפלישה [הכוונה לכוחות הבריית] ליוון, התחילה בעייה בתוך יוון ובתוך הצבא היווני במזרח-התיכון. חצי או יותר מהצבא היווני התחיל להיות קומוניסטי. לא רצה שהמלך היווני יחזור, והתחילה מרידה בצי היווני. היתה אונית קרב "אוורו", הם הרגו שמה כמה קצינים מלוכנים, וקצינים קומוניסטים או משהו כזה, יוונים, של האוניה, השתלטו על האוניה והם כיוונו את התותחים שלהם אל H.M.S. NILE אל המיפקדה הבריטית והמיפקדה הבריטית כיוונה תותחים אל ה"אוורוס" הזאת, אונית הקרב.

עכשיו, אני עבדתי בהכנות לפלישה על ספינות שונות של יוונים שהיו צריכים לפלוש. היו המון ספינות שהגיעו לאלכסנדריה. התקינו להם מנועים חדשים, הרכיבו עליהם מכונות ירייה ותותחים, כל זה ש. באיזה שנים? 1943-1944?

ת. 1944. אפילו סוף 1944. כל זה היה צריך לפלוש ליוון. בינתיים כבר היה קשר עם סוכנים, זה היה בסיס גם כן, של ספינות טורפידו ו-M.L.A. שהיו מורידים כבר סוכנים ביוון והיו מביאים סוכנים, שנתנו אינפורמציה מדוייקת מה קורה, כבר הבריטים נחתו בכל מיני, היו מורידים סוכנים שלהם, סוכנים יוונים. כאשר אני עבדתי על האוניות האלה, על הספינות, אני עבדתי בשביל להכין אותם לפלישה ליוון ראיתי שבין היוונים, היו מריבות איומות.

ש. בינם לבין עצמם

ת. בינם לבין עצמם, והמילה שאני קלטתי היתה "ואסיליאס". ואסיליאס. מה שנשאר לי באוזן, כל הזמן ראיתי שרבים ושמעתי את השם "ואסיליאס". עד שפעם אחת אמרתי ליוונים, מי שדיבר אנגלית, לא הרבה דיברו אנגלית, אלה רובם היו דייגים ואנשי ים מקומיים כאלה, הם הסבירו לי שוואסיליאס זה המלך, ורבים על בעיות של המלוכה, לא רוצים יותר את המלוכה. אצלי נקלטה המילה ואסיליאס, כתוצאה מהעסק הזה. זה פרולוג. עכשיו נחזור חזרה לקפלוניה.

ככה, ישבתי שם על הארגזים, רק ביום השלישי, רק השמש התחילה ככה, על ה-day light [שחר] מה שאומרים באנגלית, אני התחלתי לשמוע מחוף הים, כל הזמן צעקות "ואסיליאס", "ואסיליאס". אני אמרתי לרב-סמל שלי, רב-סמל קשר, אני יודע מה זה "ואסיליאס", אני שומע צועקים "ואסיליאס", כניראה מקללים את המלך, אני לא יודע מה קורה שם בשפת-הים, זה רעידה או משהו, לא יודע מה קרה. מפני שאת המילה "ואסיליאס" אני יודע מה זה, זה מלך. והיו כל הזמן הגיע הד, משפת-הים אלפים של אנשים, "ואסיליאס", "ואסיליאס", ולא הבנתי בדיוק מה שמה מתרחש.

פתאום, ככה, בשש וחצי, רבע לשבע, שש וחצי, אני מסתכל, אני רואה נכנס דיסטרוייר Destroyer - משחתת יוונית, כולו עם דגלים, איזה סיגנלים שיש עליו, אני בהתחלה לא הבנתי שיש עליו הדגל של המלך. רגע, אני שכחתי פה להוסיף ש. הענין של המרידה

ת. הענין של המרידה ביוון, .. של צבא בריטי והיו בעיות שם והמלך ג'ורג' לא חזר ליוון, אבל אחיו הגיעו לקומפרומייז [פשרה], שאחיו פאולוס ימשיך את המלוכה. פאולוס היה נשוי למלכה, שנקראה פרדריקה דן, אשה דנית, מנסיכות דניה.

ש. והמורדים היו מוכנים לקבל את זה?

ת. המורדים, בסוף היה קומפרומייז, צבא בריטי נלחם נגד הקומוניסטים, היתה בעייה שלמה, עד שהגיעו להסכם. צ'רצ'יל היה נורא מעורב בכל העסק הזה. הוא הכניס צבא בריטי, בעזרת צבא בריטי המרידה הקומוניסטית נרגעה, והגיעו לסיכום בסוף המלחמה, שבמקום ג'ורג', ימשיך את המלוכה, אחיו, פאולוס.

עכשיו, אני מסתכל וככה רק התחיל אור, אני רואה שנכנסת דיסטרוייר יוונית, מקושטת עם דגלים, וכל המפרץ הזה היה איזה מפרצון קטן, ומגיעה סירה מן האוניה האנגלית, "מה" דרינג קלסס" לקצה הגיטי ויורד מפקד האונייה הבריטי, הקפטן, ומחכה על החוף.

ה"דיסטרוייר" נכנס, הורידו כבש, כן, מקושט עם דגלים, מפקד האנייה ירד גם כן עם מספר קצינים, וכל העסק מהארגו איפה שישבתי היה בערך חמישים מטר, כל העסק.. ירדו מה"דיסטרוייר" מספר אנשים באזרחית, מלך יוון עם אישתו, עם שני הבנים שלו, והמפקד הבריטי קיבל אותם בסוף הכבש בירידה אל החוף. כל הפמלייה הזו של המלך ירדו, הם שוחחו שם חמש-עשר דקות, ופתאום התחילו לצעוד לכיוון שלי על הגיטי.

אני ראיתי פה חתונה כזאת ש, אני אמרתי לרב-סמל שלי ולבחור השני של הקשר, אני לא זוכר את שמו, רב-סמל אני זוכר, היה אייזון, שהוא גם כן לא ירד שלושה ימים איתי לחוף, אמרתי כשהם יעברו אנחנו נקום ונצדיע.

ש. כמקובל

ת. כמקובל. כאשר הם באו מולנו, כל הפמלייה שירדה מהאניה, היו אזרחים, כניראה מיניסטרים, אני לא יודע בדיוק מה, המלך עם אישתו, אני אגיד לך אפילו מה היא לבשה. סנדלים. לבשה חאקי.

ש. לבשה חאקי?

ת. כן, לבשה חאקי קוניאק כזה. והבנים שלו היו בתלבושת צופים, אחד הקונסטנטין היה בן-שתים עשרה, ואחד יותר קטן. המפקד הבריטי, ופה אני רוצה לציין כמה הבריטים פייר.

כשהם עברו מולנו, פתאום אני שמת [לב], אנחנו עמדנו והצדענו, אני לא יודע אם משהו זוכר שמרום קיבל את המלך היווני בחיל-הים, אנחנו הצדענו, אני ראיתי שהקפטן הבריטי עוצר את הפמלייה, ואומר משהו למלך. אחרי כמה החלפת דברים, המלך הסתובב עם הקפטן, עם אישתו, כל הפמלייה נשארה, עם שני ילדים, ניגשו אלי. אלינו.

הקפטן הבריטי, אמר ככה למלך: Israeli Navy Representative a short. המלך לחץ לי יד, המלכה לחצה לי יד ובחיל-הים אז דיברו שמרום לא רחץ את היד שלו שנה. שני הבנים שלו לחצו לי יד, והקפטן הבריטי אמר למלך, כך וכך ניצולים פונו על ידי האוניות של הישראלים, Navy diparties, הוסיף, אז המלך אמר: Family, this will be recorded. אני זוכר את זה עד היום והם פנו ללכת הלאה. כשהם עברו איתי, אני אמרתי לקשר, זה היה שש וחצי, רבע לשבע בבוקר, תתחיל להתקשר לאונייה, באונייה שלי לא ידעו בכלל מה קורה. התחיל להתקשר, אין תשובה מ-ק-30. לא יודע מה קרה. או שהם לא הרימו, הם היו עייפים, אני יודע, אבל אולי משהו בבוקר לא עמד בקשר על יד מכשיר הקשר באונייה.

אולי חמש דקות הקשר שלי מתקשר עם אוניית הדגל של חיל-הים, אין תשובה. ופה המלך עם כל הפמלייה. היתה סירה אנגלית שהביאה את המפקד הבריטי אל החוף, היא עמדה שמה על יד הדסטרוייר הבריטי, אני רצתי אל הסירה, ושם היה פטי-אופיסר האנגלי, ואמרתי לו, פשוט מאד : please, sail to K-30 and inform our comander that the King is here and bring him over, והפטי-אופיסר לא עשה שום דבר, יותר מאשר אמר לי : Yes Sir ונסע.

ש. ככה זה, אתה היית בדרגה מעליו.

ת. הייתי גם סרן, כן. לא, אבל הוא בריטי, אני הייתי ישראלי, מה העסק שלו? הוא נסע.

אני לא זוכר אם שלמה מיד הגיע איתו, או עם סירה של האונייה, אבל מיד אחרי זה הגיע שלמה הראל. אולי חצי [שעה], עשרים דקות אחרי ששלחתי את הסירה האנגלית, שיגיד שהמלך פה. כניראה שאנחנו קיבלנו אינפורמציה על מה שקורה. אני בשמונה הייתי צריך כבר לפנות אבל פה התחילו אירועים כאלה, אני אמרתי, אני נשאר עוד קצת על החוף.

הגיע שלמה, הבאתי אותו סה"כ, בסוף הגיטי הבריטים כבר הביאו מהאונייה שלהם לוח גדול, ובינתיים התחילו כבר להגיע אוניות אמריקאיות, מהצי השישי, באותו בוקר.

כבר היתה לפני זה איזה אוניה אמריקאית שהגיעה, אולי בערב, בלילה, היתה איזה אוניה אחת אמריקאית. הגיעו אוניות אמריקאיות והבריטים הכינו איזה מקום כזה, עם לוח גדול עם המפה של האי, בשביל להסביר מה קורה.

תוך חצי שעה נחתו שני מטוסי ים גדולים, אחד עם מונטבאטן, [לורד מונטבאטן] הגיע, והשני אדמירל קאסדי, מפקד הצי השישי בים התיכון.

ואז כולם נעמדו במעגל, המלך, עם כל הפמלייה, מונבאטן על יד המלך, אדמירל קאסידי cassidy, עם מברשת לסלק זבובים, שלמה הראל, ועוד כמה קצינים שלנו, שהיו מעורבים שמה יומיים-שלושה בפעולות הצלה. והקצין הבריטי התחיל לתת בריפינג [Briefing] מה קרה אז ומה קורה. הוא סיפר כך וכך וכך וכך, בקיצור מה, על האירועים מה שקורה. הוא דיבר-דיבר-דיבר, בסוף הוא אמר : one Israeli chief is here... פה ושם, ו-Israeli ship אוואקיואטד, [פינתה] כך וכך פצועים, וכך וכך זה. הוא התחיל לדבר בשבח ישראל. הקצין הבריטי התחיל לתת אינפורמציה, אנחנו היינו חמש אוניות. הבריטים היו אונייה אחת.

בלילה הגיע כבר, כן, בלילה השלישי הגיעה כבר אוניה אמריקאית. הם הקימו, גם כן, תחנה על החוף, עוד לפנות בוקר כבר הגיעה עוד אוניה, באותו לילה הגיעה גם כן אוניה אמריקאית. הם הגיעו גם ספיישל חמישים מטר ממני. ועמד כל הקונפרנס הזה עם כל הפמלייה של המלך, והקצין הבריטי אמר, one Israeli ship ככה וככה, מונבאטן עמד והסתכל על שלמה, משתאה קצת.

ש. היה איש גבוה מונבאטן?

ת. כן. גבוה. יש לי תמונה שלו. יש לי גם תמונה של האירוע הזה. איך המלך עומד, איך מונבאטן. ביחד גם מפקד האוניה הגיע, אדוארד שרון. מונבאטן קצת עמד והשתאה, איך פתאום אנחנו פה נקלענו לעסק הזה. יש לי פה עוד תמונות. הוא עמד קצת השתהה. אני חושב לפני. למה אנחנו הוזמנו על-ידי מונבאטן לביקור רשמי במאלטה.

אחרי האירוע הזה חיל-הים קיבל הזמנה רשמית לביקור במאלטה. היינו ארבעה ימים במאלטה, 3 פריגטות. אז גם על זה אני רוצה לספר פעם.

כשהקצין הבריטי גמר לספר, כולם הסתכלו על שלמה, סה"כ אנחנו עשינו את הדבר הכי פופולרי, כך וכך ניצולים, וחמש אוניות במקום, והגשנו עזרה, וכל

ש. מזון?

ת. כן, מה שהיה, ביסקוויטים, מזון, מה היה לנו? מנות קרב, איפה שהיה צורך.

ש. אבל לאנשים שהיו זקוקים לעזרה, אתם הייתם

ת. הצענו סוכריות, מים, כולם ירדו, אנשי הצוות שלנו כולם ירדו עם מגן דודים על היד, כל אחד עם בקבוק קטן רום, מימיות, כל מיני דברים כאלה. אנחנו היינו הכי פופולרים בעסק. לא לחינם הקצין הבריטי, הוא היה מאד פייר, האנגלים הוגנים. הוא אמר, הישראלים עשו כך וכך. לא לחינם המלך אמר: This will be recorded, ובאמת אחר כך הוזמנו ליוון, שלמה קיבל order.

כשהקצין הבריטי גמר לדבר, האדמירל קסידי של הצי השישי, ניגש למפה, הסתכל על השעון, ואמר בקול רם: תוך חצי שעה, או תוך שעה יבואו לפה כמה אוניות נחיתה, וכל האי הזה יכוסה תוך כמה שעות בלי שום בעייה.

ותוך חצי שעה באמת הגיעו כמה L.S.T

ש. מה זה?

ת. Landing Ship Tens אבל הם לא הורידו מכוניות

תחילת צד ב'

ובאמת, תוך חצי שעה-שעה, התחילו להגיע יחידות של הצי האמריקאי, ההליקופטרים, ה-S.L.T הורידו ככרות חיטה עם יחידות של הצי, או מארינס, והתחילו לכסות את האי.

ש. בפועל מה הם עשו?

ת. פשטו על האי לראות אם יש מקומות בהם יש אנשים ניצולים, היו מצליחים להגיע. אנחנו היינו כמה? קבוצות של עשרים? שלושים? ארבעים? הם הורידו בבת אחת אלף, אני יודע, סה"כ כאלה חמש ספינות, הורידו, אלף מאתיים, אלפיים. התחילה נחיתה על האי הזה.

אני זוכר, כשהתחילה הנחיתה, אני חושב, המלך עם כל הפמליה שלו, נסעו לשפת-הים איפה היה ריכוז של רוב התושבים שברחו וניצלו. אנחנו נשארנו אז קצינים של חיל-הים לבד, ואנחנו הסתכלנו כשהצי האמריקאי התחילו, זה אוניות נחיתה שמורידות ספינות. את מבינה?

ש. הם נכנסו למפרץ או

ת. הם נכנסו לא למפרץ, מחוץ למפרץ, כשהן הגיעו, ספינות נחיתה. אני זוכר, שאני עמדתי עם שלמה ועם מפקד האוניה וכל הקצונה, הפמליה הזו לא יודע, כבר הלכה עם המלך לאיזה מקום. הרב-סמל שלי הוא היה ניצול שואה, בחור מפולניה כזה

ש. איזה מהם?

ת. האייזן הזה, הוא פתאום מסתכל ואמר: תראה, תראה, איך האמריקאים "באקסט מזה קפלאך" [017]=== כך הוא אמר. אני זוכר את זה. ואז שלמה באמת הסתכל ואמר, סה"כ לנו אין מה לעשות פה יותר. זה היה בערך עוד לפני הצהרים של אותו יום, של היום השלישי, בינתיים התחילו להגיע נחתות יותר גדולות, אניה הדגל, נושאת המטוסים "פרנקלין רוזוולט", חצי צי שישי הגיע. האמריקאים התחילו ללחוץ על הכח ולאסוף אותו.

אנחנו התקפלנו וחזרנו לאניה - גמרנו את העסק שלנו. שלמה החליט להפליג למחרת בבוקר ולהסתלק מהמקום. מפקד השייטת.

אני זוכר, שהגיע קצין מהפרנקלין, מאנית הדגל, לפנות ערב, כשהם כבר ידעו את הסיפור שלנו, שאנחנו הורדנו מזון שלנו ומים, והגיע קצין מהאניה האמריקאית והציע לנו ככה: מה שאנחנו רוצים, סיגריות, מזון, יספק לנו וימלא לנו את האוניה. שלמה אמר שאין צורך. אמר לא. ולמחרת בשמונה בבוקר, כל האוניות הגדולות עגנו מרחוק, בלב ים, אנחנו יצאנו מהמפרץ, אנית הדגל והתחברנו שאר האוניות ביחד, ועברנו על יד ה"פרנקלין דה רוזוולט", על ה"פרנקלין דה-רוזוולט" התזמורת ניגנה את התקווה, וכל הצוות, לא כל הצוות, עמד במשמר כבוד, והיה Saluting סלוטינג ובזה נגמר.

שריה שפירא היה לו עכשיו מה לכתוב. זה לא, אבל הצי האמריקאי נתן לנו כל האורך סלוטינג, והעסק התפרסם בארץ, כאשר אנחנו הגענו לחיפה, לרציף, בן-גוריון קיבל את השייטת הגדולה, היתה קבלה רשמית של צה"ל לשייטת, תזמורת צה"ל, קיבלו אותנו בכבוד יפה. זהו.

ש. והעיתונאי?

ת. העיתונאי היה לו אחר כך סיפור לספר. אני חושב שהוא פירסם את הכל ב-Jerusalem Post, אני לא זוכר, אבל הוא כתב לי מכתב ואני בהזדמנות הראשונה, כשנגמור את הכל, [אראה לך] את כל התמונות, שריה שפירא.

סוף צד ב'